

N:o 5.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1907, kl. 4,15 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning af väckt motion om ändring af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *E. Räf* afgifven och till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 184, i hvilken motions syfte herr *Carl Johansson* i Aflösa instämt, har motionären hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen:

§ 60.

När ärende — — — — — därom tillåtas. *Omröstningen skall ske öppet och medelst namnupprop. Befinnas i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, de afgifna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.*

§ 65.

När i fråga — — — — — Riksdagens beslut. *Om vid sammanräkningen af de afgifna rösterna dessa befinnas lika delade, nedlägga Andra Kammarens talman i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af Andra Kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.*

§ 75.

Vid alla val, *hvilka alltid skola ske med slutna sedlar*, iakttages
— — — — — erfordras.

Såsom skäl för denna hemställan har af motionären anförts följande:

»Vid inalles 16 riksdagar hafva motioner väckts om sådana ändringar i riksdagsordningen, hvarigenom det nu stadgade voteringsättet medelst slutna sedlar vid ärendens afgörande inom Riksdagens kamrar utbyttes mot öppen omröstning medelst namnupprop. Konstitutionsutskottet har visserligen afstyrkt dessa motioner. Men emot dessa afstyrkanden hafva afgifvits reservationer af en mycket aktningvärd utskottsminoritet — år 1903 af ej mindre än sju medlemmar — och Andra Kammaren har vid såväl 1891, 1896 som 1906 års riksdagar afslagit utskottets hemställan och bifallit ifrågavarande grundlagsförändring. Det kan således icke förnekas, att en förändring ifrån det nuvarande voteringsättet medelst slutna sedlar till öppen omröstning har mycket allvarliga och djupa sympatier för sig inom såväl konstitutionsutskottet som Riksdagen.

Förlidet års konstitutionsutskott säger, att den hemliga omröstningen »ingalunda haft någon som helst menlig inverkan vare sig på det sätt, hvarpå svenska folkets representanter utöfvat Riksdagens beslutanderätt eller på våra politiska förhållanden i öfrigt.»

Riktigheten i detta uttalande återstår att bevisa. Och detta torde blifva svårt nog. Det är nämligen ett sådant där uttalande, som kan användas emot snart sagdt hvilken reform som helst utan att därför innehålla något som helst bevis.

Vidare anför utskottet som skäl emot den öppna omröstningen, »att en sådan reform skulle kunna äfventyra representanternas politiska själfständighet samt vara ägnad att befordra ett för arbetet inom Riksdagen menligt partiväsen».

Att den politiska själfständigheten skulle komma i strid med eller skadas af den öppna omröstningen, synes mig vara i rak strid emot all erfarenhet. Enligt min mening befordras själfständigheten genom den öppna omröstningen. Och beträffande partiväsendet må jag väl få lof säga, att detta under den slutna omröstningens regim är så strängt och olidligt, som det gärna kan blifva. Det förvånar mig således icke, att konstitutionsutskottet gifvit detta utlåtande en så mild och böjlig form som att en sådan reform »*skulle kunna äfventyra etc.*» Men vidare beder

jag få erinra om att konstitutionsutskottet vid förliden riksdag uttalade sig för införande af proportionella val, som genom sin egen natur förutsätta tillvaron af partier, grundade på realintressen, och ej blott fantasier och maktlystnad. Således förefaller mig utskottets uttalade fruktan för partiväsen onödig och inkonsekvent.

I öfrigt synes konstitutionsutskottet icke haft några som helst principiella skäl att anföra emot reformen i fråga.

Det kan väl aldrig förnekas, att valmanskåren äger en fullt berättigad fordran på att vara i tillfälle skaffa sig fullt tillförlitliga uppgifter om huru respektive valmanskårs representant *röstade* i den eller den frågan. Men några sådana uppgifter kan valmanskåren för närvarande absolut icke erhålla.

Det torde väl icke heller kunna förnekas, att en riksdagsman borde äga grundlagsenlig frihet att med fullt bindande bevis ådagalägga, huru han röstade i ena eller andra frågan. Ty huru han motionerade, talade eller instämde — ja, hvad betyder detta inför den afgörande frågan, huru han också *röstade*?

Då valmännen sålunda äro i saknad af möjlighet att bilda sig ett säkert omdöme om sin riksdagsmans afgörande ställning till föreliggande frågor, så gripa de många gånger i stället till gissningarnas gungfly och fantasiens vida värld. Snart äro också politiska motståndare färdiga med sina visserligen i och för sig värdelösa men därför icke mindre verkningsfulla slagord. Och snart är riksdagsmannen vorden antingen en »stockkonservativ» eller också en »röd radikal», mot »herremakten» eller »folkmakten», »fiende till all frihet» eller »frisinnad», »arbetarefiende» eller »arbetarevän», »ljusskygg» eller »vän af upplysning» o. s. v. i det oändliga. Och skulle riksdagsmannen i fråga vilja hänvisa till hvad han motionerat om, sagt eller instämt uti och bedja valmännen därur döma om hans politiska ståndpunkt, så har jag själf sett, att till och med en upplyst och frisinnad »liberal» kandidat ingalunda hållit sig för god säga, att motioner, tal och instämmanden äro att betrakta som »blå dunster» i ögonen på valmännen. Och på det sättet lyckades han också den gången att slå en af våra verkligt frisinnade främsta män ur brädet.

Huru riksdagsmän genom dylika slagord och fula insinuationer, omöjliga att utan den öppna omröstningen fullt vederlägga, kunna blifva alldeles misskända, torde icke heller hafva undgått någon riksdagsmans uppmärksamhet. A. är en verkligt frisinnad man med själfständig natur och frågar i allra första rummet efter hvad som är *rätt*. B. är en person,

som i första rummet tänker på huru hans parti på bästa sätt skall kunna intaga och befästa nya maktställningar för att han därur själf sedermera må kunna draga den största möjliga fördelen. A. erkänner visserligen och röstar för en, som honom synes, berättigad sak, vore den också framkommen ifrån en socialdemokrat. Men däremot vaktar han sig noggrannt för att genom instämmanden eller dylikt gifva den tillfälliga socialistiske motionären, hvars syften i öfrigt alldeles icke tilltala honom, något öfrigt moraliskt stöd. A:s och motionärens annars mycket olika banor hafva således blott tillfälligt träffats i en enda punkt, i ordet ja eller nej till motionens kläm, utan vare sig motivering eller syfte i öfrigt.

B. finner sig också tilltalad af samma sak, och som den anses stödja hans parti, röstar äfven han för motionen i fråga. Men då hans ja eller nej icke kommer till offentlighetens kännedom, som han dock så gärna synes vilja, skrifver han icke blott under motionen, utan gifver äfvenledes genom instämmanden och dylikt kraft åt såväl dess motivering som syfte.

Nu fråga sig valmännen: Men hvarför stödde ej A. lika väl som B. denna fullt berättigade sak? Och tidningspressen svarar: Jo, si A. är »stockkonservativ» och B. är »frisinnad». Där är skillnaden. Att äfven A. *röstade* för motionens kläm, är han nu genom den slutna omröstningen alldeles urständsat att bevisa.

Det torde således ej heller vara så svårt inse, att just de mest själfständiga karaktärerna och i verkligheten frisinnade idéerna lida mest af denna hemlighetsfulla, slutna omröstning. Få de bara framträda, så rättfärdiga de nog både sig och sina handlingar. Och de måste därför till alla tider finna det icke blott onödigt, utan både ovärdigt och skadligt att nödgas arbeta i ett sådant där skymundan, dit offentlighetens blickar aldrig kunna nå.

Däremot är detta mörka rum, som kallas slutna omröstning, ett förträffligt tillhåll för svaga karaktärer med alla möjliga och omöjliga syften. Och i detta mörker fostras de sannerligen icke i bättre riktning, hvilket någon under en debatt om denna sak i Andra Kammaren sökt göra troligt. Nej, liksom hela naturen lifvas och stärkes under ljusets inverkan, men blir sjuk och fördärfvad i mörker, så är det också med människans karaktär i förhållande till respektive sanningens ljus och hemlighetsmakeri.

Ännu torde den hemliga debatten inom båda kamrarna angående unionsupplösningen vara i friskt minne hos de flesta riksdagsmän. Jag får ej antiöra något från denna debatt, men vågar påstå, att det politiska läget i vårt land kanske redan före detta varit något annat, än det sedan

varit, om denna diskussion blifvit tillgänglig för offentligheten. Man hade därigenom landet rundt blifvit i tillfälle se, hvilken betydelse det ligger uti att i farans stund äga själfständiga och fasta karaktärer inom riksförsamlingen. Och man hade också blifvit satt i tillfälle se, hvarest dessa förnämligast äro att finna. Men nu blefvo äfven dessa om glödande fosterlandskärlek vittnande friska vindar inestängda för att för evigt dö och aldrig befrukta vårt folk. Hvilken nationalförlust detta var, torde framtiden komma att visa.

Min öfvertygelse är också den, att våra hemliga voteringar på samma sätt medföra oersättliga förluster. Fjäsket och skrymteriet krypa gärna i mörker för att vid lämpligt tillfälle söka taga lifvet af all själfständighet. Den slutna omröstningen i Riksdagen befordrar dylikt.

Då man dessutom vet, att de flesta andra konstitutionellt styrda länders parlament använda sig af den öppna omröstningen och vi däremot skola känna det som en »fördel» att med vår viktigaste handling i Riksdagen få smyga oss in i den hemliga voteringens cell, så känner man sig frestad fråga, om svenska folkets representanter känna sig så utomordentligt karaktärssvaga och osanna, att icke äfven de våga visa nationen sina handlingar.

Ingen torde vilja påstå, att de proportionella valens införande skulle göra ifrågavarande reform mindre behöflig. Enligt min mening är det alldeles tvärtom. De proportionella valen kräfva mera än något annat valsätt den offentliga kandidaturen. Men därmed är ju den öppna omröstningen nästan oskiljaktig.

Ehvad man alltså förutsätter majoritetsval eller proportionella val, så bör i hvarje fall den öppna omröstningen möjliggöra för valmanskåren eller svenska folket att taga del af representanternas nätt upp allra viktigaste och afgörande handling, nämligen själfva voteringen.»

Den fråga, som i förevarande motion ånyo framförts, har vid icke mindre än sexton föregående riksmöten, nämligen åren 1867, 1873, 1875, 1879, 1881, 1882, 1884, 1885, 1886, 1889, 1891, 1895, 1896, 1899, 1901 och 1903, förelegat till Riksdagens afgörande. Vid samtliga dessa tillfällen hafva de i ämnet väckta motionerna blifvit af konstitutionsutskottet afstyrkta och icke heller kunnat tillvinna sig Riksdagens bifall. Första Kammaren har nämligen städse biträdt konstitutionsutskottets i ämnet afgifna utlåtande, därvid kammarens beslut endast vid 1873 och

*Utskottets yt-
rande.*

1882 årens riksdagar fattats medelst omröstning; och har utskottets hemställan vid tretton riksdagar jämväl bifallits af Andra Kammaren. Vid tre riksdagar — 1891, 1896 och 1903 — har emellertid Andra Kammaren, ehuru hvarje gång med föga betydande majoritet, nämligen år 1891 med 116 röster mot 94, år 1896 med 88 röster mot 67, samt år 1903 med 108 röster mot 99, afslagit utskottets hemställan och bifallit den då föreliggande motionen.

Emot den föreslagna grundlagsändringen har vid föregående tillfällen af konstitutionsutskottet anförts i hufvudsak följande.

Äfven om ur rent teoretisk synpunkt åtskilliga skäl kunde anföras för det öppna omröstningssättet, såsom det naturligaste och mest manliga, måste likväl frågan bedömas förnämligast ur synpunkten af dess praktiska gagn för det allmänna. Företräde torde då böra tillerkännas det nu stadgade omröstningssättet, som i vida högre grad än det föreslagna gjorde det möjligt för en representant att, oberoende af hvarje påtryckning, som i mera grannliga och ömtåliga frågor kunde tänkas inverka på en i allmänhet själfständig man, fatta sitt beslut endast på grund af egen öfvertygelse, om denna ock vore stridande mot deras, med hvilka han vanligen vore liktänkande, eller mot den mening, som för tillfället ville gälla såsom den allmänna. Ett uppdrag, så omfattande som representantens, måste gifvas af förtroende till och kännedom om representantens karaktär och tänkesätt i allmänhet, icke allenast på grund af den visshet, man kunde äga om hans röst i en eller annan fråga. Något berättigadt intresse hos valmännen på bevis om tillförlitligheten af en representants uppgift, huru han röstat, kunde därför icke förutsättas. För öfrigt antoge i en mängd viktiga frågor debatterna i kamrarna karaktären af öppen omröstning. Den tidsbesparing, som understundom väntades blifva en följd af det öppna omröstningssättet, vore osäker, enär det snarare kunde antagas, att representanterna då vida mer än hittills skulle anse sig böra särskildt motivera, hvarför de deltagit i det ena eller andra beslutet. Detta skulle otvifvelaktigt blifva händelsen, om en ledamot i följd af skäl och upplysningar, framställda under öfverläggningen inom den kammare han tillhörde, skulle finna sig pliktig att frångå en mening, för hvilken han röstat inom utskott, förutsatt att han icke, just på grund af den öppna omröstningen, ansåge sig tvungen, att för undvikande af beskyllningen om bristande fasthet i grundsatsen vidblifva en mening, hvars riktighet han fått giltiga skäl att betvifla. Antagandet af grundsatsen om öppen omröstning skulle dessutom leda därtill, att omröstningar ofta komme att framkallas

endast i syfte att få utrönt, på hvilket sätt de enskilde riksdagsmännen afgifvit sina röster; och den tidsvinst, som man genom användande af det öppna omröstningssättet trott sig skola ernå vid riksdagsärendenas afgörande, skulle därigenom gå förlorad. Hvad som till stöd för den öppna omröstningen åberopats från förhållandet inom utländska nationalrepresentationer, kunde först då tillerkännas någon egentlig vikt, om det ådagalades, att den främmande plägseden med fördel läte tillämpa sig på våra förhållanden. I allt fall hade det icke visat sig, att det hos oss häfdvunna omröstningssättet medfört några olägenheter. Särskildt berättigade icke det sätt, hvarpå svenska folkets ombud hittills utöfvat Riksdagens beslutanderätt, till det påståendet, att en öfvergång till den öppna omröstningen vore af behovet påkallad.

Med åberopande af hvad sålunda tillförene blifvit af konstitutionsutskottet anfördt mot antagande af förslag med enahanda syfte som det nu förevarande och då hvarken i motionen eller för öfrigt förekommit något, som gifver utskottet anledning att frångå sin förut intagna ståndpunkt, hemställer utskottet,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1907.

På utskottets vägnar:

TH. AF CALLERHOLM.

Reservationer:

af herrar af *Callerholm, Ericsson* i Vallsta, *Beckman, von Schéele, Andersson* i Öhrstorp, *Moll, Ahlstrand, Sundström* och *Hammarström*, hvilka, i likhet med reservanterna i förevarande fråga inom 1903 års konstitutionsutskott, ansett, att statens fördel i vårt land, liksom i de flesta och mest betydande konstitutionella länder i Europa, varder bäst tillgodosedd genom största

möjliga offentlighet vid Riksdagens förhandlingar, och därför, i anslutning till Andra Kammarens beslut i ämnet såväl nämnda år som år 1896, då frågan näst därförut varit föremål för Riksdagens pröfning, hemställt, att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 60, 65 och 75 riksdagsordningen:

§ 60.

När ärendet — — — — därom tillåtas. *Omröstningen skall ske öppet och medelst namnupprop. Befinnas i mål, där blott enkel pluralitet erfordras, de afgifna rösterna lika delade, nedlägga talmannen i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.*

§ 65.

När i fråga — — — — Riksdagens beslut. *Om vid sammanräkningen af de afgifna rösterna dessa finnas lika delade, nedlägga Andra Kammarens talman i en därtill afsedd rösturna en ja-sedel och en nej-sedel, båda lika samt hvar för sig slutna och hoprullade, och afgöres då omröstningens utgång genom den sedel, som en af Andra Kammarens ledamöter på anmodan af talmannen ur rösturnan upptager.*

§ 75.

Vid alla val, *hvilka alltid skola ske med slutna sedlar, iakttages — — — —* erfordras.

af herr *Centerwall*.

Herrar *Blomberg, J. F. Nyström, Östberg, Berger, Kvarnzelius, Jansson* i Djursätra och *friherre Bonde* hafva anhållit om anteckning å utlåtandet därom, att de till följd af ledamotskap i särskildt utskott icke deltagit i detta ärendes handläggning inom utskottet.